

ВІДГУК

офіційного опонента доктора економічних наук, професора Ілляшенка Сергія Миколайовича на дисертаційну роботу Плеханової Тетяни Євгенівни «Оцінювання ризиків інноваційної діяльності у стратегічному плануванні розвитку підприємства», що подана на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 051 «Економіка»

1. Актуальність обраної теми.

Як свідчить світова практика в перманентно мінливих умовах сучасної економіки, що спричинено трансформацією технологічних укладів і розгортанням чергової (четвертої) промислової революції, інновації і інноваційна діяльність є основними факторами забезпечення розвитку як окремих підприємств, так і національних економік у цілому. Відповідно, в стратегічних планах розвитку підприємств чільне місце відводиться створенню і впровадженню продуктових, технологічних, управлінських і т.п. інновацій, які надають можливість сформуванню, посиленню і реалізувати стійкі конкурентні переваги, як основу економічного зростання.

Проте інноваційна діяльність тісно пов'язана з різноманітними ризиками, які спричинені наявністю неточної, неповної та суперечливої інформації щодо вектору впливу факторів зовнішнього макро- і мікросередовища господарювання, а також внутрішнього середовища підприємства-інноватора. В цих умовах раціональна поведінка полягає в тому щоб не ігнорувати ризики, а належним чином оцінювати і враховувати для формування обґрунтованих управлінських рішень. Ідентифікація і кількісна оцінка ризиків інноваційної діяльності дозволяє розробити комплекс заходів спрямованих на їх запобігання, зниження чи компенсацію, що дозволить підвищити ефективність стратегічних планів розвитку підприємств, забезпечити високі шанси на ринковий успіх на національному і міжнародних ринках. З цих позицій тематика дисертаційного дослідження Плеханової Т.Є., яка спрямована на розроблення і наукове обґрунтування теоретико-методичних підходів до оцінювання ризиків інноваційної діяльності у стратегічному плануванні розвитку підприємства є, безумовно, актуальною.

2. Зв'язок теми дисертаційної роботи з науковими планами, програмами, фундаментальними та прикладними дослідженнями.

Дисертацію виконано відповідно до тематики наукових досліджень Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця за темами: «Стратегічне управління ризиками інвестування інноваційного розвитку

підприємств» (номер державної реєстрації 0116U005217); «Оцінка та прогнозування ефективності діяльності ПСП «Пісківське» (номер державної реєстрації 0118U000065); «Управління економічною ефективністю діяльності підприємств» (номер державної реєстрації 0118U000786).

3. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, їх достовірність і новизна.

Наукові положення, висновки та рекомендації, які містяться в дисертаційній роботі Плеханової Т. Є., є достатньо обґрунтованими. Поставлена в роботі мета – подальший розвиток теоретичних положень, методичних підходів та розроблення практичних рекомендацій щодо оцінювання ризиків інноваційної діяльності у стратегічному плануванні розвитку підприємства – досягнута здобувачем, а необхідні для досягнення мети завдання вирішені. Об'єкт і предмет дослідження узгоджується з метою дисертаційної роботи. Кількість наукових задач є достатньою для розкриття обраної теми та досягнення поставленої мети дисертації.

Зміст дисертації Плеханової Т.Є. свідчить про глибокі знання здобувача в галузі проблематики дослідження, вміння ставити завдання дисертаційної роботи і знаходити шляхи їх ефективного розв'язання. Одержані здобувачем нові наукові результати відзначаються логічною послідовністю та належним рівнем аргументованості. Зроблені здобувачем висновки є логічно обґрунтованими та повною мірою відображають основні результати дисертаційного дослідження.

Достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій підтверджується використанням обширної інформаційної бази за темою дисертації. Зокрема, було використано: чинні Законодавчі та нормативно правові акти України, статистичні матеріали Держкомстату України, офіційні матеріали Євростату, праці провідних вітчизняних та зарубіжних вчених з оцінювання ризиків інноваційної діяльності та стратегічного планування розвитку підприємства (загалом 334 найменування); матеріали, що характеризують діяльність аналізованих здобувачем підприємств; результати проведених здобувачем експертних опитувань тощо.

Високий ступінь обґрунтованості результатів дисертаційної роботи також обумовлений правомірним застосуванням здобувачем загальнонаукових та спеціалізованих методів проведення наукових досліджень, серед яких: *статистичний аналіз* – для визначення та узагальнення сучасних тенденцій показників, які відображають динаміку створення та закриття проектів за певний проміжок часу (стор. 27-32); *логічне узагальнення і порівняння* – для аналізу підходів до оцінювання ризиків інноваційної діяльності в залежності від стадії

життєвого циклу інноваційного проекту (стор. 69-73); *методи систематизації, групування й узагальнення* – для визначення видів і груп ризиків інноваційної діяльності на кожному етапі життєвого циклу інноваційного проекту (стор. 78-80); *метод аналізу ієрархій* – для об'єктивного виявлення факторів ризику кожного етапу життєвого циклу інноваційного проекту (стор. 81-95); *регресійний аналіз* – для побудови аналітичної моделі нереалізації інноваційних проектів відповідної галузі (стор. 155-156); *опитування* – для виявлення особливостей організації процесу оцінювання ризиків на підприємстві (підрозділ 2.2) та побудови кривої виживання проектів (підрозділ 3.1); *системний, процесний та ситуаційний підхід* – для впровадження процесу оцінювання ризиків інноваційної діяльності в систему стратегічного планування розвитку підприємства (підрозділ 3.2); *морфологічний та контент аналіз* – для уточнення визначення понять «розвиток підприємства» (дод. А) та «стратегія» (дод. В); *аналіз і синтез* – для виявлення існуючих підходів до визначення понять «інновація» (дод. Д), «інноваційна діяльність» (дод. Е), «ризик» (дод. Ж, табл. Ж. 1), «ризик інноваційної діяльності» (дод. Ж, табл. Ж. 2).

Достовірність отриманих у дисертації результатів підтверджується їх апробацією на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях, а також публікаціями в наукових виданнях, які відповідають змісту дисертації та характеризують найбільш важливі її положення.

Порушення академічної доброчесності у дисертації не виявлено, є посилання на відповідні джерела інформації.

4. Теоретична цінність і практична значущість наукових результатів.

Теоретична цінність отриманих наукових результатів полягає в узагальненні існуючих та розробці нових теоретико-методичних положень та практичних рекомендацій, які збагачують економічну науку з питань оцінювання ризиків інноваційної діяльності у стратегічному плануванні розвитку підприємства, а саме:

удосконалено:

- методичний підхід до оцінювання загального ризику інноваційної діяльності, який дозволяє оцінювати вплив факторів ризику зовнішнього і внутрішнього середовища підприємства в залежності від стадії життєвого циклу інноваційного проекту та порівнювати ризикованість потенційних інноваційних проектів (стор. 101-103; підрозділ 2.1);

- методичний інструментарій визначення ризику інноваційного проекту, який передбачає побудову функції «виживання» аналізованих проектів, розрахунок інтенсивності закриття проектів та оцінку ризику як за окремими

етапам/підетапами життєвого циклу інноваційного проекту, так і за певний запланований проміжок часу (стор. 158-159; підрозділ 3.1);

- методичне забезпечення імплементації процедур оцінювання ризиків інноваційної діяльності у систему стратегічного планування розвитку підприємства, яке базується на оцінці наявних процесів стратегічного планування розвитку підприємства та оцінюванні ризиків інноваційної діяльності запропонованих проектів (стор. 175-176; підрозділ 3.2);

- науково-методичний підхід до стратегічного планування розвитку підприємства, який ґрунтується на оцінці загального ризику нереалізації інноваційних проектів, з урахуванням всіх етапів їх життєвого циклу, а також на виявленні областей ризику, що дає можливість обирати послідовність стратегічних дій, керуючись критерієм мінімізації ризиків (стор. 196-197; підрозділ 3.3).

дістали подальшого розвитку:

- поняття стратегічного планування розвитку підприємства з погляду врахування послідовності процесів формування та реалізації інноваційних проектів, що дозволить забезпечити раціональність використання економічних ресурсів та підвищити ефективність досягнення стратегічних цілей життєдіяльності підприємства (стор. 43; підрозділ 1.1);

- класифікація ризиків інноваційної діяльності шляхом доповнення теоретично обґрунтованою та практично значущою ознакою «за етапами життєвого циклу інноваційного проекту» з метою виявлення потенційних ризиків інноваційної діяльності у процесі стратегічного планування розвитку підприємства (стор. 58; підрозділ 1.2).

Наукові результати, що мають прикладний характер, знайшли практичне застосування у діяльності чотирьох підприємств, а саме: ТОВ «НВЦ ТРС» (довідка № 086/16 від 06.12.2016 р.), ТОВ «ТД «Шепетівський цукор» (довідка № 01 від 21.01.2020 р.), ХФ КП «ХТМ» (довідка № 20/45-114 від 11.06.2020 р.), ВКПП «Укрторгобладнання» (довідка № 17 від 18.06.2020 р.).

5. Повнота викладення наукових результатів дисертації в опублікованих працях.

У відкритому друці за результатами дисертації опубліковано 24 наукові праці, зокрема: 1 стаття у періодичному науковому виданні іншої держави, яка входить до Організації економічного співробітництва та розвитку та до Європейського Союзу (Чеська Республіка); 6 статей в наукових фахових виданнях України, які включені до міжнародних наукометричних баз; 3 статті у наукових виданнях, включених до переліку наукових фахових видань України; 14 тез доповідей та матеріалів конференцій. З урахуванням виконання вимог

пунктів 9, 11 і 12 Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою КМУ від 06.03.2019 р. № 167, а також Наказу МОН України «Про опублікування результатів дисертацій на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук» від 23.09.2019 р. № 1220 апробацію результатів дисертаційної роботи Плеханової Т. Є. слід вважати достатньою.

6. Відповідність дисертації встановленим вимогам.

Дисертація має традиційну структуру: анотацію, вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел, додатки. Роботу виконано в науковому стилі, її зміст викладено в чіткій логічній послідовності, що сприяє сприйняттю викладених матеріалів дослідження. Оформлення дисертації відповідає вимогам Наказу МОН України «Про затвердження вимог до оформлення дисертацій» від 12.01.2017 р. № 40 зі змінами від 31.05.2019 р.

7. Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації.

Відзначаючи загальний високий рівень обґрунтованості теоретичних та методичних положень дисертаційної роботи, її цілісність та логіку викладення матеріалу, вважаю за необхідне звернути увагу на певні дискусійні моменти та висловити окремі зауваження:

1) У підрозділі 2.1 (табл. 2.1 та 2.2, стор. 78-79) розглянуто підходи науковців щодо визначення факторів ризику внутрішнього та зовнішнього середовища підприємства. Бажано було обґрунтувати доцільність урахування зазначених факторів ризику саме для оцінювання ризиків інноваційної діяльності.

2) Міжнародний досвід оцінювання ризиків інноваційної діяльності на підприємстві (підрозділ 2.3) на мій погляд доцільно було б розглянути перед визначенням факторів зовнішнього і внутрішнього середовища на кожному етапі життєвого циклу інноваційного проекту (підрозділ 2.1).

3) У підрозділі 3.1 (стор. 142) доцільно було б приділити більше уваги аргументованості вибору зазначених галузей реалізації проектів (виробництво машин і устаткування, фармацевтична промисловість, інформаційні технології та інші) для подальшої побудови функції виживання, зокрема, шляхом наведення розподілу за галузями реалізації проектів наданих експертами відповідей. Чому обрано саме ці галузі, а не інші?

4) Після побудови функції виживання автору доцільно було б прописати процедуру використання зазначеної функції для проведення подальших розрахунків (підрозділ 3.1, стор. 154-156), враховуючи наявність вірогідностей переходу з одного етапу/підетапу на інший, а також можливість її

використання при виділенні (за необхідності) іншої кількості підетапів на кожному з розглянутих етапів життєвого циклу аналізованого інноваційного проекту.

5) При проведенні опитування експертів щодо оцінки впливу факторів ризику для кожного з розглянутих інноваційних проектів (підрозділ 3.3) автору бажано було б детально прописати критерії, які висуваються до залучених експертів.

6) Сформований автором методичний підхід до стратегічного планування розвитку підприємства на основі оцінки ризиків інноваційної діяльності (підрозділ 3.3, стор. 196-197) можливо було б покращити в частині врахування не тільки ризикованості проектів, але й оцінки можливого ефекту від їх реалізації на підприємстві.

Проте висловлені зауваження мають більшою мірою дискусійний характер та не впливають на загалом позитивний висновок щодо поданої на розгляд дисертації.

8. Загальний висновок.

Дисертація Плеханової Тетяни Євгенівни «Оцінювання ризиків інноваційної діяльності у стратегічному плануванні розвитку підприємства» є завершеною кваліфікаційною працею, що виконана на високому науковому рівні, вона містить теоретичні положення, методичні підходи і практичні рекомендації, які у сукупності дозволяють удосконалити процес оцінювання ризиків інноваційної діяльності у стратегічному плануванні розвитку підприємства.

Наукові публікації здобувача відображають положення отриманої у дисертації наукової новизни. З наукових робіт написаних у співавторстві в дисертаційній роботі використані лише особисті здобутки автора. Основні результати дослідження доповідалися під час науково-практичних конференцій різного рівня та впроваджено у практичну діяльність підприємств.

Дисертаційне дослідження за змістом відповідає спеціальності 051 «Економіка», а за якістю теоретичних та методичних розробок відповідає рівню дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії. Обрана тема дисертаційної роботи є актуальною і необхідним чином розкритою; поставлену мету досягнуто; завдання дисертаційної роботи виконано; результати дослідження мають наукову новизну, теоретичне значення та практичну цінність.

На підставі викладеного вважаю, що дисертація «Оцінювання ризиків інноваційної діяльності у стратегічному плануванні розвитку підприємства» за своїм змістом відповідає вимогам до дисертацій на здобуття наукового ступеня

доктора філософії, а саме вимогам пунктів 9, 10, 11 і 12 Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою КМУ від 06.03.2019 р. № 167, а її автор – Плеханова Тетяна Євгенівна – заслуговує присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 051 «Економіка».

Офіційний опонент:

доктор економічних наук, професор,
професор кафедри менеджменту
інноваційного підприємництва та
міжнародних економічних відносин
Національного технічного університету
«Харківський політехнічний інститут»

Підпис	С.М. Ілляшенко
ЗАСВІДЧУЮ:	
ВЧЕНИЙ СЕКРЕТАР	
НАЦІОНАЛЬНОГО ТЕХНІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ	
"ХАРКІВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ"	
22.10	Заковоротний О.Ю.
	20.10 р.